

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา อาชีพ กลุ่มวิชาเลือกเสรี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ซึ่งสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และผลการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ กลุ่มวิชาเลือกเสรี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน วิชางานอาชีพ และครูแนะแนว ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ทั้งหมด 107 โรงเรียน รวมจำนวนบุคลากรทั้งสิ้น 967 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ที่เปิดดำเนินการในปีการศึกษา 2534, 2535 จำนวน 60 โรงเรียน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) สุ่มผู้บริหารโรงเรียน แบบเจาะจง ได้ 60 คน สุ่มครูผู้สอนวิชาอาชีพอย่างง่าย โรงเรียนละ 2 คน ได้จำนวน 120 คน สุ่มครูแนะแนวระดับชั้นมัธยมศึกษา แบบเจาะจงได้ 60 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ รวม 240 คน

3) เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง จำนวน 3 ฉบับ โดยผ่านความเห็นชอบ และการตรวจสอบแก้ไข จากอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญตามขั้นตอนอย่างสมบูรณ์

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 1-25 มิถุนายน 2538 และได้รับข้อมูลกลับคืนร้อยละ 100

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ในลักษณะข้อมูลแบบปลายปิด วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในลักษณะปลายเปิด วิเคราะห์โดยการจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาประกอบผลการวิจัยให้สมบูรณ์

5.3 สรุปผลการวิจัย

5.3.1 สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในชุมชนอยู่ห่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา ที่อยู่ใกล้ที่สุด ประมาณ 9 กม. พื้นที่ของโรงเรียนอยู่ระหว่าง 5 ไร่- 153 ไร่ ผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในตำแหน่งอาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอนจบปริญญาตรี ประสบการณ์ในการสอนอยู่ระหว่าง 11-15 ปี โรงเรียนส่วนใหญ่มีอัตราครูต่ำกว่าเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู [ก.ค.] กำหนด จำนวนครูจึงยังไม่เพียงพอ มีหลายโรงเรียนที่จัดให้ครูสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา การเปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า โรงเรียนให้ความสำคัญทั้งวิชาสามัญและวิชาอาชีพเท่า ๆ กัน โรงเรียนประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากร โดยเฉพาะบุคลากรที่รับผิดชอบสอนวิชาอาชีพและห้องเรียนไม่เพียงพอ

5.3.2 สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เปิดสอนรายวิชาอาชีพ โดยให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการเลือกรายวิชาที่จะเปิดสอน การเลือกรายวิชายึดเอาความพร้อมของครู และความพร้อมของอุปกรณ์ประกอบการสอนเป็นหลัก ครูผู้สอนร้อยละ 60 ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเป็นผู้จัดดำเนินการ และยังมีบางส่วนที่ยัง

ไม่ผ่านการอบรม การเลือกเปิดสอนรายวิชางานอาชีพ ส่วนใหญ่เลือกเปิดสอนวิชาช่างเย็บผ้าสตรี เป็นอันดับสูงสุด รองลงมาคือ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ช่างเชื่อมไฟฟ้า การปลูกพืชผักสวนครัว ช่างเดินสายไฟฟ้าในอาคาร ซึ่งเป็นอาชีพที่แพร่หลายในชุมชน ทำการสอนโดยครูในโรงเรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือวิทยากรบุคคลภายนอก ที่โรงเรียนติดต่อให้มาช่วยสอน เพื่อแบ่งเบาภาระงานสอนของครู โดยจ่ายค่าตอบแทนให้วิทยากรที่มาช่วยสอนเป็นรายชั่วโมง การจัดการเรียนการสอนรายวิชาอาชีพ มีการให้นักเรียนฝึกปฏิบัติงานนอกห้องเรียน ซึ่งทางโรงเรียนใช้อาคารอเนกประสงค์ และบริเวณโรงเรียนเป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติ เพราะโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีห้องฝึกงานวิชาอาชีพเฉพาะ เนื่องจากอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ วัสดุครุภัณฑ์ที่จำเป็นต้องใช้สำหรับฝึกทักษะของนักเรียนไม่เพียงพอ เช่น จักรเย็บผ้า เครื่องเชื่อมไฟฟ้า แต่ทางโรงเรียนแก้ปัญหาโดยการเช่าเอกชน เช่น เช่าเครื่องเชื่อมไฟฟ้า จากสถานประกอบการของเอกชน ยืมจักรเย็บผ้าจากโรงเรียนใกล้เคียง ภายในกลุ่ม เป็นต้น

5.3.3 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ โดยพบกับปัญหา และอุปสรรค ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลายด้านด้วยกันคือ

- 1) ขาดเอกสารหลักสูตรและตำราเรียนวิชางานอาชีพ
- 2) ด้านบุคลากร โรงเรียนขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในแต่ละสาขาวิชางานอาชีพ ซึ่งในภาพรวมแล้วโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น มีอัตราครูต่ำกว่าเกณฑ์ ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู [ก.ค.] กำหนดอยู่แล้ว ซึ่งปัญหาการขาดแคลนบุคลากรเป็นปัญหาที่ทางโรงเรียนไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง และหน่วยงานระดับกรม ก็พยายามให้ความช่วยเหลือโดยจัดสรรงบประมาณค่าตอบแทนวิทยากรบุคคลภายนอก เพื่อให้โรงเรียนอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือผู้ประกอบการในชุมชน หรือข้าราชการหน่วยงานอื่นที่มีความรู้ความสามารถ หรือประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ มาช่วยสอน เป็นการแบ่งเบาภาระ

งานสอนของครู แต่งบประมาณที่โรงเรียนได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ และงบประมาณล่าช้าไม่ทันกำหนดการเปิดเรียน ดังนั้น รายวิชาอาชีพจึงไม่สามารถเปิดการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย เพื่อสนองความสนใจและความถนัดของนักเรียน การเลือกเปิดสอนรายวิชา จึงเลือกในรายวิชาที่ครูพอจะมีความสามารถสอนได้

3) ปัญหาด้านวัสดุ/ครุภัณฑ์ โรงเรียนขาดวัสดุที่จะฝึกงานวิชาอาชีพ โดยเฉพาะอุปกรณ์ที่เป็นหลักในการฝึกเช่น จักรเย็บผ้า จักรซิกแซก เครื่องเชื่อมไฟฟ้า เครื่องมือ/อุปกรณ์ไฟฟ้า กิสำหรับทอผ้า ซึ่งบางโรงเรียนได้แก้ปัญหา โดยเช่ายืมเครื่องเชื่อมไฟฟ้าจากเอกชน ยืมจักรเย็บผ้าจากโรงเรียนใกล้เคียงหรือโรงเรียนภายในกลุ่ม

นอกจากครุภัณฑ์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว โรงเรียนยังขาดวัสดุสำหรับให้นักเรียนฝึก เนื่องจากความล่าช้าของงบประมาณ และความยุ่งยากในการจัดซื้อ/ระเบียบปฏิบัติ นอกจากนี้โรงเรียนยังประสบกับปัญหาครุภัณฑ์ที่ได้รับการจัดสรรมีสภาพใช้การไม่ได้

3) ปัญหาด้านสถานที่ฝึกปฏิบัติการ

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่เข้าโครงการ โดยมีระยะเวลาเตรียมการน้อย มีเวลาเตรียมการล่วงหน้าเพียง 1-2 เดือน ดังนั้นอาคารสถานที่ที่จะรองรับจึงยังไม่พร้อม ทั้งจากผลการวิจัยยังพบว่า ก่อนเปิดดำเนินการโรงเรียน ร้อยละ 68 ไม่มีห้องเรียนเหลือเลย จึงประสบกับปัญหาห้องเรียนมีจำกัดดังนั้นการฝึกปฏิบัติงานวิชาอาชีพจึงไม่เป็นสัดส่วนโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้อาคารอเนกประสงค์ และบริเวณโรงเรียน เป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน ส่วนวิชาอาชีพที่เกี่ยวกับงานเกษตรก็ใช้ภายในบริเวณโรงเรียน บางโรงเรียนแก้ปัญหาโดยการนำนักเรียนไปฝึกที่สถานประกอบการใกล้โรงเรียน

5.3.4 ผลของการจัดกิจกรรมวิชาชีพที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

1) ความต้องการของนักเรียน

นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 86.67 ต้องการรับความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา รองลงมาคือ ต้องการให้ทางานให้ทำหลังเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และแนะแนวอาชีพตามลำดับ

2) ความสนใจของนักเรียน

นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสนใจที่จะประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ดังนั้น เมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว จึงเลือกศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย [ม.4-6] เป็นอันดับสูงสุด ถึงร้อยละ 73.33 และศึกษาต่อระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ [ปวช.] ร้อยละ 46.67 และผลการวิจัยยังพบว่า นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสามารถศึกษาต่อได้ถึงระดับปริญญาตรี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับโอกาส ความสามารถของแต่ละบุคคล และสภาพครอบครัวของนักเรียนเอง

3) ด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน

จากการเรียนการสอนวิชาชีพ นักเรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยมีทักษะพื้นฐานในวิชาชีพ มีความขยันอดทน สามารถนำความรู้และประสบการณ์ช่วยตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้

4) ด้านผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

จากการจัดประเมินทางการเรียนการสอน วิชาชีพของครูผู้สอนด้วยตนเอง พบว่า ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนวิชาชีพ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับหนึ่งเท่านั้น และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ยังต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนในโครงการ

1) ควรวางแผนและจัดแผนการเรียน ของโรงเรียนไว้ตลอดหลักสูตร หรือ 6 ภาคเรียน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามความสนใจของนักเรียน ผู้ปกครอง และให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

2) ควรประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะสถานประกอบการและแหล่งวิทยาการ ในการที่จะพัฒนาอาชีพ ให้กับนักเรียนจนเกิดทักษะ และมีพื้นฐานในการประกอบอาชีพ โดยตระหนักถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือท้องถิ่นเป็นสำคัญ

3) ผู้บริหารโรงเรียนควรเอาใจใส่ในการควบคุมกำกับ และนิเทศติดตามผล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอาชีพ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อหาทางปรับปรุงการเรียนการสอนร่วมกับบุคลากรภายในโรงเรียน

4) ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนส่งเสริมในกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาอาชีพที่โรงเรียนมีความพร้อมมากที่สุด อย่างน้อย 1 รายวิชา จนเกิดเป็นวิชาอาชีพ ดีเด่นของโรงเรียน เช่น สนับสนุนให้ดีเด่นในรายวิชาช่างเย็บผ้าสตรี ดีเด่นในรายวิชาช่างตัดผมชาย ดีเด่นในรายวิชาช่างเชื่อมไฟฟ้า ดีเด่นในรายวิชาช่างปูน หรือดีเด่นในรายวิชาการปลูกพืชผักสวนครัว ฯลฯ ทั้งนี้โรงเรียนจะต้อง พิจารณาถึงความพร้อมด้านวัสดุ/อุปกรณ์ และบุคลากรเป็นสำคัญ

5.4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ

1) ควรจัดอบรม สัมมนา ชี้แจง ให้กับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจ ให้แนวทางปฏิบัติงานตามโครงการอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง

2) ทำการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน

3) ควรจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนให้เพียงพอ และทันตามกำหนดเวลา รวมทั้งลดขั้นตอนในแนวปฏิบัติของการใช้จ่ายเงินงบประมาณลง เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงบประมาณของโรงเรียน

4) ควรจัดดำเนินการ ให้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัด มีอัตราครูพอดี เกณฑ์ตามที่คณะกรรมการข้าราชการครู [ก.ค.] กำหนด

5.4.3 ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา

แห่งชาติ

1) ควรจัดสรรงบประมาณ ให้เพียงพอต่อการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน และงบประมาณนั้นควรให้ถึงโรงเรียนทันตามกำหนดเวลาเปิดการเรียนการสอนของโรงเรียน เพราะหากล่าช้าจะมีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน

2) ควรริบดำเนินการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรด้านวิชาอาชีพ โดยถือว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนของโรงเรียนในโครงการ

3) ควรจัดให้มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมสามัญศึกษา กรมวิชาการ กรมอาชีวศึกษา ฯลฯ ทำการประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือ เกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการในด้านฝึกอบรมบุคลากร การจัดทำเอกสารหลักสูตร และการนิเทศติดตามผล

5.4.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1) ควรวิจัยเปรียบเทียบระหว่างสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กับโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา

2) ควรวิจัยเกี่ยวกับ เจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาอาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3) ควรวิจัยในลักษณะเดียวกันนี้ในจังหวัด หรือในเขตการศึกษาอื่น ๆ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของแต่ละท้องถิ่น

4) ควรวิจัยเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่อหัว ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณางบประมาณที่เหมาะสม